

УДК 355.233.6:94(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2022.27.09>

ІСТОРИЧНИЙ ВПЛИВ НА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВО-ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ

Кмін Анастасія,*ад'юнкнт Національної академії сухопутних військ**імені гетьмана Петра Сагайдачного*

ORCID ID: 0000-0002-8158-2449

У статті досліджується питання змін в організації навчального процесу під впливом розпаду Радянського Союзу на прикладі Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. Також автором розглядається вплив введення в освіту стандартів Північноатлантичного Альянсу.

Розглядаються основні компоненти організаційної основи професійної підготовки (документи, що регламентують навчання, навчально-матеріальна база), аналізуються компетенції, які набувають майбутні офіцери військово-гуманітарного профілю, а також основні компоненти успішного навчання та виховання курсантів.

Визначено, що розпад Радянсько Союзу та консолідація стандартів Північноатлантичного Альянсу вагомо вплинули на освітній процес підготовки майбутніх офіцерів. У першу чергу це введення Болонського процесу та Незалежного тестування, що змінили систему вступу у ВНЗ, зміна партійно-політичного виховання офіцера до національно-патріотичного, перехід від стандарту «вмію, знаю, розумію» до набуття «компетенцій».

Виділено основні компоненти навчання в Національній академії сухопутних військ для військово-гуманітарного профілю: духовний та культурний, національно-патріотичний, документознавчий, професійний та практичний.

Підсумовуючи досліджений матеріал, можна зробити висновок, що історичні події Незалежної України значно вплинули на навчальний процес у вищому військовому навчальному закладі, відбулась докорінна зміна в основах освітнього процесу, і, зважаючи на останні події сьогодення, розвиток підготовки буде змінюватись та розвиватись і в подальшому.

Під час дослідження організаційних змін в освітньому процесі Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного автором використовувались такі загально-наукові методи: логічний та аналітичний, методи узагальнення та систематизації, метод дедукції та індукції та метод порівняння.

Ключові слова: незалежна Україна, навчальний процес, Збройні Сили України, військово-гуманітарний профіль, морально-психологічне забезпечення, НАСВ.

Kmin Anastasia. Historical influence on the organizational basics of the vocational training system of the military and humanitarian profile

The article examines the issue of changes in the organization of the educational process under the influence of the collapse of the Soviet Union, using the example of the National Army Academy named after Hetman Petro Sahaidachny. The author also considers the influence of the introduction of North Atlantic Alliance standards into education.

The main components of the organizational basis of professional training are considered (documents regulating training, educational and material base), the competencies acquired by future officers of the military-humanitarian profile are analyzed, as well as the main components of successful training and education of cadets.

It was determined that the collapse of the Soviet Union and the consolidation of the standards of the South Atlantic Alliance had a significant impact on the educational process of training future officers. First of all, it is the introduction of the Bologna process and independent testing, which changed the system of admission to higher education institutions, the change of the officer's party-political education to national-patriotic education, the transition from the "I can, know, understand" standard to the acquisition of "competencies".

The main components of training at the National Army Academy for the military-humanitarian profile are highlighted: spiritual and cultural, national-patriotic, documentary, professional and practical.

Summarizing the researched material, it can be concluded that the historical events of Independent Ukraine significantly influenced the educational process in the higher military educational institution, a fundamental change took place in the foundations of the educational process, and taking into account the recent events of today, the development of training will change and develop in the future. During the study of organizational changes in the educational process of the National Army Academy named after Hetman Petro Sahaidachny, the author used the following general scientific methods: logical and analytical, methods of generalization and systematization, the method of deduction and induction, and the method of comparison.

Key words: independent Ukraine, educational process, Armed Forces of Ukraine, military-humanitarian profile, moral and psychological support, NASV.

Переломним моментом у розвитку освіти та в цілому державного устрою стало здобуття Україною незалежності. Саме тоді, в 1991 році, були обрані напрямки подальшого розвитку нашої держави

та введенні перші реформи, які були необхідні для майбутньої консолідації із країнами-партнерами НАТО. Взагалі питання освіти та її реформування досліджувалось багатьма українськими науковцями та науковицями.

Тому, беручи до уваги наукові напрацювання попередників, метою цієї статті стало визначення основних змін організації навчального процесу у вищому військовому навчальному закладі у місті Львові під впливом історичних подій у період 1991–2014 рр.

Основні засади діяльності викладачі вищих навчальних закладів України закріплені в нормативно-правових актах, таких як: Закон України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державна національна програма «Освіта», Національна доктрина розвитку освіти тощо [2, с. 116]. Саме однією з основних історичних подій у розвитку держави стало взяття курсу впровадження стандартів Північноатлантичного альянсу. Так, у 2005 році українська освіта увійшла до Болонського процесу (введення 100-бальної системи оцінювання та освітньо-кваліфікаційних рівнів «Бакалавр», «Спеціаліст», «Магістр»). Власне, ще хотілось би додати до таких загальнодержавних організаційних моментів введення Державного незалежного тестування, яке докорінно змінило вимоги до вступу у вищі навчальні заклади, як цивільні, так і військові.

Організаційні засади власне навчального процесу у вищому військовому навчальному закладі базуються на «Положенні про особливості освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних закладів вищої освіти» [3], в якому зазначено, що кожен навчальний заклад повинен мати низку основних документів, які регламентують освітню діяльність (статут ВВНЗ, професійні стандарти вищої військової освіти, сертифікати про акредитацію, навчальні плани тощо); необхідну навчальну та матеріально-технічну базу та кадрове забезпечення.

Історично так склалось, що Національна академія сухопутних військ розпочала свою діяльність вищого навчального закладу ще у 1961 році, коли відбувся перший набір на навчання майбутніх офіцерів культурно-просвітницької роботи та журналістів. Тому у спадок від радянського союзу вже вищому військовому навчальному закладу України перейшла навчально-матеріальна база в місті Львові (152 аудиторії, з яких 90 спеціалізованих класів) та полігон у Яворівському районі. У Незалежній Україні навчальний заклад почав свою роботу як Відділення військової підготовки згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 490 від 19.08.1992 року, а вже у 1997 році навчальний заклад був реформований у Військовий інститут при Державному університеті «Львівська політехніка» [1].

Однією з важливих змін в організації та навчанні молодих офіцерів стало викорінення стандартів радянського виховання. Під стандартами радянського виховання розуміється «поклоніння» партійному апарату державного устрою та вороже ставлення до країн – партнерів Північноатлантичного Альянсу та їхнього досвіду ведення як бойових дій, так і дій у мирний час. У навчальних програмах були введені дисципліни з української мови та літератури, історії України та іноземних країн, відбувалось вивчення іноземних засобів та методів введення бою, що забезпечувало всесторонній розвиток особистості майбутнього офіцера.

Окремо хотілось би зупинитись на професійних стандартах підготовки молодого поповнення. Професійні стандарти до 2013 року визначались як оволодіння «знаннями, вміннями та навичками», які необхідні для вирішення службово-бойових функцій на посадах: військовий культпрацівник, офіцер із технічних засобів інформації та культурно-просвітницької діяльності та інструктор гарнізонного центру культури та дозвілля [4, с. 10–19] (використання наявних засобів електрорадіомовлення, розробка нормативних документів тощо).

Як раніше було зазначено, у 2005 році Україна приєдналась до європейської системи освіти, що було під егідою взяття курсу на консолідацію стандартів НАТО в українському державному устрої та Збройних Силах у цілому. Тому почали вноситись зміни і в навчальні програми підготовки майбутніх офіцерів. З'явилися дисципліни морально-психологічного та лідерського спрямування, вивчення та впровадження іноземного досвіду та практичне вивчення його під час міжнародних навчань («Rapid Trident», «Кленова арка» тощо), які відбувались у Міжнародному центрі миротворчості та безпеки, що на Яворівщині.

Підготовка майбутнього військового фахівця із морально-психологічного забезпечення (починаючи із 2013 року) здійснювалась на основі компетентнісного підходу, який забезпечував ефективну підготовку курсантів до військово-професійної діяльності. Досліджуючи модель компетентнісної підготовки фахівця морально-психологічного забезпечення, можна стверджувати, що показник успішності підготовки визначається сформованістю знань, умінь, навичок та вмінням їх використовувати та характеризується п'ятьма компонентами [5, с. 18–21]:

1) соціально-особистісним (пов'язаним із розумінням та сприйняттям етичних форм поведінки, самоконтролю, самоосвіти, самоідентифікації);

2) загальнонауковим (пов'язаним зі знаннями із фундаментальних знань, які необхідні для орієнтування у проблемах, задачах, які виникають впродовж військової діяльності, а також опанування нових знань);

3) інструментальним (пов'язаним із вміннями використовувати інноваційні технології, впливати на свідомість особового складу (застосовуючи емоційно-психологічні методи), організовувати міжкультурну комунікацію);

4) загально-професійним (пов'язаним із завданнями діяльності, що спрямовані на завдання, які поставлені перед офіцером МПЗ як перед професіоналом);

5) спеціально-професійним (задачі діяльності, що пов'язані з діяльністю фахівця у сфері службових відносин у військовому колективі (наприклад, інтерактивне та комунікативне спілкування тощо).

Щоб зрозуміти відмінність компетентнісного підходу навчання від службово-функціонального, варто зауважити на «вміннях, навичках та знаннях», відповідно до яких відбувається опанування дисципліни. Компетентнісний підхід відповідає не лише за оволодіння навичками та уміннями, а й за осмислення цих навичок та себе як основного діяча (особистість, лідера).

Саме навчання в Академії можна поділити на певні компоненти розвитку фахових компетентностей офіцера військово-гуманітарного профілю:

1) духовний та культурний компонент (за допомогою вивчення релігієзнавства, історії та етнографії України, української та зарубіжної літератури, філософії створювали певні умови мотивації саморозвитку, самоосвіти, допомоги у виборі ідеалу та цінностей життя, а також розширювали та змінювали світогляд залишений від радянської спадщини);

2) національно-патріотичний компонент (на основі етнографії України, нової історії країн Європи, історії України давав змогу майбутньому фахівцю, базуючись на національній та іноземній історії, популяризувати українську культуру, підвищувати рівень патріотизму серед особового складу);

3) документознавчий компонент (засвоєння основи законодавства України, статутів Збройних Сил України для запобігання та недопущення правопорушень у військових колективах, а також консультування у вирішенні соціально-побутових проблем військовиків та членів їхніх сімей);

4) професійний компонент (базується на психолого-педагогічних дисциплінах (морально-психологічне забезпечення, соціологія, військова психологія та педагогіка), які сприяли формуванню у майбутнього офіцера необхідних професійно-важливих якостей та навиків, фахової творчої поведінки, що були необхідними для організації та забезпечення психологічної підтримки, дозвілля особового складу як у мирний час, так і під час проведення бойових дій);

5) практичний компонент (як наслідок польового вишколу курсантів із метою створення екстремальних умов задля вироблення стійкості до психотравмуючих чинників бою та адаптації до непередбачених умов сучасних збройних конфліктів).

Отже, організаційні засади навчального процесу значно змінилися та розвинулися під впливом зміни вектору державної політики, в першу чергу значний внесок у розвиток вніс розпад СРСР та обрання курсу на НАТО.

Підводячи підсумок, стає можливим виділити основні зміни в організації навчання майбутніх офіцерів:

1) створення власної нормативно-правової бази, щодо організації навчального процесу у Незалежній Україні;

2) введення Болонського процесу та Незалежного оцінювання;

3) викорінення стандартів радянської ідеології та формування української ідентичності та свідомості;

4) перехід від «знань, умінь та навичок» до «компетенцій».

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів України № 1220 від 6.11.1997 «Про перетворення військового факультету радіоелектроніки при Житомирському інженерно-технічному інституті та відділення військової підготовки Державного університету «Львівська політехніка».
2. Шевчук М. Обґрунтування поняття організаційно-педагогічні засади діяльності вищого навчального закладу. *Зб. наук. праць Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Серія Педагогічні науки*. Вип. 66-67. Полтава, 2016. С. 115–122.
3. Наказ Міністерства Оборони України № 346 від. 20.07.2015 «Про затвердження Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України».
4. Освітньо-кваліфікаційна характеристики на випускника Військового інституту при Державному університету «Львівська політехніка». Львів, 1999. 19 с.
5. Стандарт вищої освіти Академії сухопутних військ. Освітньо-кваліфікаційна характеристика магістра. Львів, 2013. 21 с.